

JOHN BURGER

UKRAJINA POD KRIŽEM

Pogovor s kijevskim nadškofom
Svjatoslavom Ševčukom

John Burger

UKRAJINA POD KRIŽEM

*Pogovor s kijevskim nadškofom
Svjatoslavom Ševčukom*

Ljubljana
2023

Kazalo

	Uvod	9
1	Pastorala v Kijevu po ruskem napadu	31
2	Domača cerkev	38
3	»Nekaj se bo spremenilo!«	54
4	Poklicanost	71
5	Božja milost gradi na človeški naravi	81
6	Preobrazba	97
7	Molitveni sklepi	111
8	Gradnja skupnosti	128
9	Zdravljenje greha in ran.....	140
10	Med Vzhodom in Zahodom	151
11	Revolucija	174
12	Ukrajina pod križem.....	193
	Zahvala	225
	O avtorju	229

Uvod

Na prelomu med letoma 2019 in 2020 so bili ameriški tiskovni mediji, televizijski komentatorji in politiki polno zaposleni s senatnim sojenjem predsedniku Donaldu J. Trumpu zaradi obtožbe izsiljevanja ukrajinskega predsednika Volodimirja Zelenskega. Od njega naj bi zahteval, naj uvede preiskavo proti sinu Trumpovega političnega tekmeca, demokratskega predsedniškega kandidata Josepha R. Bidna. Trump naj bi Zelenskemu grozil z zadržanjem pomembne vojaške pomoči Ukrajini, ki se je branila pred rusko agresijo, če ne bi izpolnil njegove zahteve. Na koncu je senat, kjer so imeli večino republikanci, predsednika oprostil obtožb. Potem pa je vse drugo dogajanje zasenčila pandemija novega koronavirusa in je tako imenovani *Ukrainegate* postal le še oddaljen spomin.

Ukrajina se je na naslovnice vrnila šele februarja 2022, ko je ruski predsednik Vladimir Putin začel v njej »posebno vojaško operacijo«. Novica o neizzvanem ruskem napadu je šokirala ves svet. Ta je v Ukrajini doslej povzročil smrt tisočev vojakov na obeh straneh in nešteti civilisti, uničil ali poškodoval velik del državne infrastrukture, sprožil neskončno reko beguncev, ki je dosegla svetopisemske razse-

žnosti, in močno okreplil strah pred tretjo svetovno vojno ter jedrskim holokavstom.

Zaradi izbruha vojne – tako kot v primeru *Ukrainegata* – so se Američani, ki v očeh marsikoga veljajo za geografsko nepismene, bolje seznanili s to nekdanjo sovjetsko republiko. Dotlej je Ukrajince marsikdo istovetil z Rusi. Bolje obveščeni so opazili, da javna občila te vzhodnoevropske države ne imenujejo več *The Ukraine*. Poslušalci nacionalnega radia in gledalci televizijskega programa PBS *NewsHour* so se naučili pravilno izgovarjati predsednikovo ime »Volodimir« in ga prenehali zamenjavati z njegovim ruskim soimenjakom »Vladimirjem«. Številni mediji pa so ime prestolnice Kijev začeli zapisovati na ukrajinski način, *Kyiv*, namesto ruskega *Kiev*.

Seveda je bila Ukrajina v središču svetovne pozornosti že leta 1986, po strašni jedrski nesreči v Černobilu (ki je bila na novo obravnavana v kratki televizijski nadaljevanki HBO, predvajani maja 2019). Leta 2004 je v državi izbruhnila »oranžna revolucija« z uličnimi protesti v odziv na prirejene volilne izide. Med »evromajdanskimi« protesti v letih 2013 in 2014, ki se jih je oprijelo ime »dostojanstvena revolucija«, pa so Ukrajinci množično zavrnilo Rusiji naklonjenega predsednika Viktorja Janukoviča in izrazili zahtevo po vključitvi Ukrajine v Evropsko unijo. Posledica dogodkov na Majdanu, osrednjem kijevskem trgu, so bili manipulativni plebiscit na Krimu, z namenom pripojitve polotoka Rusiji, podpora ruskim separatističnim gibanjem v vzhodni Ukrajini in dolgotrajni krajevni spopadi.

Nekaj mesecev preden je svet izvedel za zloglasni telefonski pogovor med predsednikoma Trumpom in Zelenskim, sem se na zadnjem sedežu črne Volkswagrove limuzine peljal iz Kijeva v Lvov v zahodni Ukrajini. Poleg mene je sedel poglavar Ukrajinske grkokatoliške cerkve, Njegova blaženost Svjatoslav Ševčuk, in odgovarjal na moja vpraša-

nja za to knjigo. Intervju sva začela že dan prej v patriarhalni rezidenci v Kijevu. Ker pa je zaradi nepredvidene spremembe urnika moral oditi v Lvov, mi je predlagal, da drugi del intervjuja opraviva med celodnevним potovanjem tja. Vozil nas je bazilijski redovnik, brat Ipatij. Zraven njega je sedel patriarhov osebni tajnik, oče Oleh Oleksa, ki je med vožnjo v njegovem imenu opravil veliko telefonskih pogovorov in zaradi nujnih zadev tudi nekajkrat prekinil najin intervju.

Eden od teh klicev je prišel iz urada novoizvoljenega predsednika Zelenskega, ki je želel potrditi datum in uro njunega prihajajočega srečanja. Zelenski, ki je v neki televizijski humoristični seriji igral ukrajinskega predsednika, je bil nato, manj kot dva tedna pred najinim intervjujem, zares izvoljen za predsednika. Zato je pred svojo uradno umestitvijo 21. maja pripravljaval srečanja z različnimi civilnimi in verskimi voditelji. Nekaj dni kasneje je Zelenski tudi obiskal patriarhovo rezidenco in poglavarja Ukrajinske grkokatoliške cerkve osebno pozdravil.

To, da ga bo novoizvoljeni predsednik obiskal v njegovi lastni rezidenci, je bilo takrat za Njegovo blaženost Svjatoslava presenetljivo, če ne celo nepredstavljivo. Ta razmera mladi cerkveni dostojanstvenik se je podobno počutil že večkrat ob drugih pomembnih dogodkih. V svojem še ne tako dolgem življenju – nekaj dni po najinem intervjuju je dopolnil devetinštirideset let – je preživel že marsikaj.

Med odraščanjem v sovjetski Ukrajini, ki je prepovedala delovanje Katoliške cerkve, je na skrivaj prakticiral svojo vero. Na duhovništvo se je pripravljaval v nekem tajnem seminšču in se istočasno usposabljal za vojaškega bolničarja. Ko je bila Ukrajina še vedno del Sovjetske zveze, je odšel študirat teologijo v Argentino in nato Rim. Po imenovanju za škofa je odšel v Argentino, kjer je nekaj časa škofoval, nato pa je bil že v štiridesetih izvoljen za višjega nadškofa Kijeva-Hali-

ča in tako postal poglavar največje vzhodnokatoliške Cerkve v občestvu z Rimom.

Tudi sam sem bil nekoliko presenečen nad tem, da sem se znašel v Ukrajini. Po četrtoletja pisanja za katoliški tisk sem razvil vtis, da se večina katoliških medijev v Združenih državah skoraj izključno posveča rimski in zahodnim katoliškim Cerkvam, medtem ko zanemarja duhovnost, izročilo in zgodovino katoliških Cerkva vzhodnega obreda.

Nadškofa Ševčuka sem prvič srečal leta 2018 med njegovim obiskom Združenih držav, ko sem ga intervjuval za spletno stran *Aleteia*, za katero sem delal. Po objavi mojih člankov o njem me je poklical član njegovega osebja, oče Volodimir Malchyn. Zaupal mi je, da s kolegi že dalj časa išče nekoga, ki bi napisal življenjepis Njegove blaženosti v angleškem jeziku, in me vprašal, ali bi me to zanimalo.

Povabilo sem sprejel pod pogojem, da bom imel pri tem projektu popolno uredniško svobodo, in ga opozoril, naj ne pričakuje, da bom rokopis življenjepisa pred objavo poslal v odobritev. Nisem želel, da bi bila njegova objava videti kot nekakšen poskus piarovskega promoviranja Njegove blaženosti ali Ukrajinske katoliške cerkve, ker bi sicer izgubila svojo verodostojnost. Nadškof se je s pogoji strinjal, čeprav mi je kasneje sam zaupal, da je imel pomisleke, ko so mu projekt prvič predlagali. Ko sva se v njegovi kijevski rezidenci usedla za mizo, mi je dejal: »Priznam, da nad zamislijo sprva nisem bil preveč navdušen, predvsem zato, ker menim, da se biografije pišejo šele proti koncu življenja, medtem ko se je moje komaj dobro začelo. Poleg tega se sam sebi nisem zdel dovolj zanimiv za ta projekt. Na koncu sem predlog sprejel iz prepričanja, da knjiga ne bo namenjena promociji moje malenkosti, ampak naše Cerkve, ki je dolga leta veljala za molčečo, zlasti v času Sovjetske zveze. Danes pa ta Cerkev, ki je toliko pretrpela, korak za korakom poskuša ponovno odkriti svoj glas in glasno spregovoriti v imenu vseh trpečih v Ukrajini.«

A namesto vnaprej napisane biografije je vztrajal pri intervjuju, ki bi bil nato objavljen v knjigi. Dva podobna intervjuja je dal že pred najinim. Prvi, ki ga je leta 2018 opravil z italijanskim teologom Paolom Asolanom in za katerega je uvodno besedo napisal dunajski kardinal Christoph Schönborn, je izšel v knjigi *Dimmi la Verita (Povej mi resnico)*, drugi, ki ga je leta 2019 opravil s Krzysztofom Tomashikom, urednikom Poljske katoliške tiskovne agencije, pa v knjigi *Dialogue Heals Wounds (Dialog zdravi rane)*.

In tako sem po prihodu v deželo, ki se je nikoli nisem nadejal obiskati, zasul Njegovo blaženost z dolgim seznamom vprašanj. Nekatera od njih sem oblikoval po lastnih nagibih, izkušnjah in raziskavah, druga pa na osnovi svojih pogovorov s številnimi strokovnjaki in opazovalci, pripadniki Ukrajinske grkokatoliške cerkve, pravoslavni teologi, zgodovinarji in še kom.

Med najinim intervjujem sem – medtem ko je nadškof vsake toliko odgovoril na kakšen telefonski klic – občudoval mimo švigajočo pokrajino z znamenitim *černo-zjomom*, rodovitno črno prstjo, ki je Ukrajino naredila za žitnico Evrope, in čebulastimi cerkvenimi kupolami, ki krasijo skoraj vsako mestece ali vas, skozi katere smo se peljali. Ob tem sem razmišljal o stoletjih zgodovine tega naroda, ki se je uprl vsem tujim osvajalcem, in njegovih neštetih pričevalcih za krščansko vero.

Kot vam bo kmalu jasno, se ta knjiga ne ukvarja zgolj z Ukrajino in njeno Grkokatoliško cerkvijo. Je pa Ukrajina njeno izhodišče, zato je prav, da na začetku o njej povem nekaj več.

Ukrajina je bila večino svoje zgodovine bojišče, tako dobesedno kot metaforično. Tu se bom njene zgodovine dotaknil le bežno in površno. Pred približno sto leti je ogromno

To bogoslužje, med katerim so bili za blažene razglašeni novodobni ukrajinski mučenci, je bilo resnično zgodovinski dogodek, na katerem se je zbralo skoraj milijon ljudi. Poskrbeti smo morali, da so lahko obhajilo prejeli vsi, ki so to želeli.

Dogodek je spremljalo zelo veliko novinarjev z vsega sveta, za katere je med bogoslužjem skrbel oče Ken Nowakowski.¹⁵ Ko ga je po telefonu poklical nek poročevalec iz Mehike, je prosil mene, naj se z njim pogovarjam v španščini in mu razlagam, kaj se dogaja na prizorišču. Tako sem v tistih nadvse ganljivih trenutkih stal za odrom s telefonom v roki in – v navzočnosti svetega očeta med glasnim, slovesnim zborovskim petjem – temu mehiškemu novinarju po špansko na strnjen način opisoval dogajanje.

Ta zgodovinski dogodek, na katerem se je razodela poveličana, od mrtvih vstala ukrajinska Cerkev, je odločilno in nepovratno zaznamoval vso ukrajinsko družbo. Nešteto preprostih ljudi je govorilo: »Na ukrajinsko zemljo se – potem ko jo je poljubil in se je dotaknil papež – komunizem ne bo več vrnil.« Za kristjane, ki so bili tako dolgo preganjani in nekateri tudi osebno poznali mučence, ki so bili tisti dan razglašeni za blažene, je papežev obisk pomenil konec komunističnega zatiranja v Ukrajini in začetek novega obdobja.

Človek kar osupne nad razliko med to papeževo mašo, v kateri ste s sobrati poskrbeli, da so v tej milijonski množici lahko prejeli obhajilo vsi, ki so to želeli, in prej omenjenim pravoslavnim bogoslužjem v Lvovu leta 1988, ko obhajilo vernikom sploh ni bilo dostopno!

15 V času pisanja knjige je bil oče Kenneth A. Nowakowski eparh Ukrajinske grkokatoliške eparhije Svete družine v Londonu.

Res je. Ta maša je bila Dogodek z veliko začetnico, ki je v zgodovini Ukrajine odprl novo poglavje.

Lubomir Husar je leta 1995 postal škof, leta 2001 pa višji nadškof Ukrajinske grkokatoliške cerkve in nato še kardinal. Vi ste leta 2002 postali njegov osebni tajnik. Nam lahko poveste kaj o tem, kako sta sodelovala?

Priznati moram, da sem bil kar presenečen, da se je spomnil name in me prosil, naj postanem njegov tajnik in mu pomagam pri ustanavljanju lvovske kurije. Kurijo je želel ustanoviti zato, ker se je kot škof izredno obsežne lvovske nadškofije in številnih dolžnosti počutil preobremenjenega. Zato je vsaka dva meseca sklical sinodo vseh naših ukrajinskih škofov. Poleg tega je bil vrhovni poglavar Ukrajinske katoliške cerkve na svetovni ravni. Da bi njegova Cerkev lahko bila kos vsem svojim dolžnostim, je potreboval dobro razčlenjene strukture. Zato kot nadškofov tajnik nisem le skrbel za njegovo korespondenco in načrtoval njegovega delovnega urnika s srečanji in obiski. Zaradi prevelikega števila dolžnosti sva se morala pogosto odločati, katere so prednostne in jih mora opraviti sam, in katere lahko delegira drugim cerkvenim strukturam.

Služba tajnika se mi je med drugim zdela zanimiva tudi zato, ker sem ob njej lahko bolje spoznal našo Cerkev. Moje sodelovanje z nadškofom Lubomirom se je začelo leta 2002, ko me je prosil za pomoč pri delu s špansko govorečimi dopisniki.

Nato me je prvič poslal v Španijo, da bi se udeležil neke konference o bioetiki in obenem preveril pastoralne potrebe tamkajšnjih ukrajinskih izseljencev. Na Iberskem polotoku sem se srečal z verniki in pastirji naše Cerkve. Vzpostavili smo stike, ki jih je bilo po vrnitvi v Ukrajino treba vzdrževati in razvijati. Med drugim sem se dopisoval z različnimi škofi

glede priprave ustreznih kandidatov za duhovniško službo v Španiji. Moja dolžnost je bila skrbeti za špansko govoreči svet in španske dopisnike. Enkrat na teden sem obiskal kardinala Husarja, mu predstavil pomembna pisma, odpisoval nanje po njegovem nareku in v njegovem imenu in tako naprej.

Nekega dne pa me je šokiral s prošnjo, naj postanem njegov osebni tajnik in upravitelj njegove kurije. Ob vsem delu, ki sem ga že imel, se mi je to zdel prevelik zalogaj. Kako naj to sprejemem ob vseh drugih obveznostih, ki sem jih imel kot semeniški podravnatelj, profesor na katoliški univerzi, prodekan filozofske in teološke fakultete ter predstojnik teološkega oddelka katoliške univerze? Začel sem se braniti: »Prečastiti, le kako naj poleg vseh drugih zadolžitev prevzmem še službo tajnika poglavarja ukrajinske Cerkve? Mar me želite živega pokopati?«

On pa me je vztrajno moledoval, naj vsaj trikrat na teden pridem v kurijo in mu pomagam kot tajnik. Da bi me razbremenil, mi je predlagal, naj opustim nekaj dolžnosti na univerzi, obdržim pa položaj semeniškega podravnatelja, vzgojitelja in profesorja. Iz poslušnosti in zaupanja v Božjo previdnost sem službo sprejel in tako postal razpet med tremi različnimi ustanovami: semeniščem, katoliško univerzo in patriarhovo kurijo. Z delom sem bil tako zasut, da sem skoraj izgorel.

Najbolj zahtevno in težko obdobje mojega življenja pa je bilo konec leta 2004, ko je po ponarejenih predsedniških volitvah v Ukrajini izbruhnila »oranžna revolucija« in so se politične razmere ponovno zelo zaostrole. Po odkritju ponarejenih volilnih rezultatov so ljudje množično odšli na ulice protestirat, vključno s predstavniki naše Cerkve, ki je vedno bila glas resnice in zelo pomembna moralna avtoriteta družbe. Seveda je levji delež te odgovornosti kot duhovni voditelj naše Cerkve nosil nadškof Lubomir Husar. Štejem si v blago-

John Burger

UKRAJINA POD KRIŽEM

Pogovor s kijevskim nadškofom Svjatoslavom Ševčukom

Naslov izvirnika: At the Foot of the Cross: Lessons from
Ukraine. An Interview with Archbishop
Sviatoslav Shevchuk

© izvirnika: John Burger, 2023.
Knjiga je izšla pri založbi Our Sunday
Visitor Publishing Division, Our Sunday
Visitor, Inc. Vse pravice pridržane.

© za slovensko izdajo: Družina d. o. o., 2023

Izdaja: prva

Prevod: Andrej Turk

Jezikovni pregled: Mojca Pipan

Oblikovanje naslovnice: Pavla Bonča

Grafična priprava: Stanislav Oražem

Izdala in založila: Družina, d. o. o.

Za založbo: Tone Rode

Naklada: 800 izvodov

Tiskano v Sloveniji

Ljubljana 2023

Vse informacije o knjigah založbe Družina
najdete na spletni strani: www.druzina.si.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

271.4-722.51(477):929Ševčuk S.(047.53)
355(477)²²022²

BURGER, John

Ukrajina pod križem : pogovor s kijevskim nadškofom Svjatoslavom
Ševčukom / John Burger ; [prevod Andrej Turk]. - 1. izd. - Ljubljana : Dru-
žina, 2023

Prevod dela: At the foot of the cross

ISBN 978-961-04-0959-5

COBISS.SI-ID 132671235